СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 188. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 13-го серпня 1936. — VOL. XLIV. No. 188. Jersey City, N. J. Thursday, August 13, 1936. THREE CENTS

КРАВЦІ ДАЮТЬ $100,000 НА ПРОМИСЛОВУ ОРГАНІЗАЦІЮ

ВАШИНГТОН. — Виконний комітет кравецької юнії на своїх квартальних зборах постановив призначити $100,000 для Комітету Промислової Організації на цілі організації робітників на засаді промислів.

Виконний комітет цеї юнії вислухав наперед звіт предсідника комітету для організації сталевих робітників про відношення між двома течіями в робітничім русі. Вислухавши цього звіту, виконний уряд кравецької юнії не тільки заявився за піддержку Комітету Промислової Організації, але признпачив для комітету суму 100,000 долярів.

Призначуючи ці гроші, уряд кравецької юнії заявив, що він робить це в тому переконанню, що інтереси робітників одного промислу звязані з інтересами робітників інших промислів. У тому розумінню зорганізовані робітники хочуть помагати зорганізуватися робітникам інших промислів, що не мають іще захорони юнійної організації.

СТРАЙК У ВИРОБІ ПЛЕТЕНИХ ТОВАРІВ.

НЮ ЙОРК. — Юнія робітників, занятих виробом плетеного одіння, що злучена з юнією жіночих кравців, зарядила загальний страйк цілого промислу в Ню Йорку й околиці.

Юнія каже, що на страйк вийшло коло 8,000 робітників. Підприємці кажуть, що на страйк вийшло 4,000. Вони теж кажуть, що страйк уже не вдався. Юнія каже, що підприємці хочуть знищити юнію.

Підчас бійки коло одної [illegible]брики в Брукліні пробито ножем одного чоло[illegible] Арештовано 4 жінки й 1 чоловіка.

НЕ ХОЧУТЬ САМО[illegible]ОСТИ?

САН ХУАН (Пуерто Рі[illegible] Тут зорганізувався Союз Стейтовости Пуерто Ріка, що поклав собі за ціль добитися приступлення Пуерта Ріка до Злучених Держав у характері 49-го стейту.

Нова організація буде переконувати самих пуерторіканців та американський конґрес, що надання Пуерто Рікові становища стейту в Злучених Державах найкраще розвязує проблему політичного становища Пуерта Ріка в світі.

НАСЛІДКИ ПОСУХИ.

ВАШИНГТОН. — Через недостачу води, викликану посухою, грозить фабрикам у долині ріки Освіґо в стейті Ню Йорк закриття.

Через пониження рівня води в ріці Місісіпі плавба по ріці вище міста Ст. Луїса просто здержана.

Перед стейтовою радою молочної контролі в Олбані, Ню Йорк, відбувається переслухання фармерів, продуцентів молока, що потерпіли через посуху. Щоб їм помогти, рада хоче піднести ціну на молоко.

СТРІЛЯНИНА В СУДІ.

ДАЛАС (Джорджія). — Шериф і три депутати вели до судового будинку з вязниці, що стоїть по противнім боці вулиці, 49-літнього Гарія Гова, обвинуваченого за вбивство своєї жінки. Довкола будинку зібралася велика товпа людей, з котрих одні хотіли прислухуватися розправі, а інші — промові одного політичного кандидата. З корчів із-за судового будинку виступили два брати вбитої жінки Гова й, не кажучи ні слова, почали стріляти до Гова з револьверів. Гов похитнувся, підбіг пару кроків і впав. Його поцілили 6 куль. За кілька хвиль він помер. Шериф і депутати арештували тоді Ворта й Пинсона Бравнів.

Справа почалася 26-го квітня, коли то в лісі коло Даласу знайдено неживу жінку Гова, Ґіті з дому Бравн. Її тіло, тільки частинно одіте, лежало коло вантажного авта, зареєстрованого на імя її мужа. Син Гова зізнав потім на слідстві, веденім судовим лікарем („коронером"), що батько сказав йому: „Я вбив Ґеті. Порозуміємся з адвокатом. Почуєш про мене за 15 до 30 днів". Гов був пропав. Шериф говорив, що Гов посуджував свою жінку за те, що вона дала урядові знати, що її чоловік має тайну гоpальню. Гова піймали потім у Шікаґо й поставили на суд як обвинуваченого за вбивство й безправний виріб горівки.

БУДУТЬ СУДИТИ ОФІЦИРА ЗА ШПИГУНСТВО В КОРИСТЬ ЯПОНІЇ.

ВАШИНГТОН. — Велика лава присяжних суддів Дистрикту Колюмбія постановила поставити Джана Фарнсворта, офіцира американської воєнної фльоти, на суд за подавання японському урядові тайних інформацій про американську фльоту. В акті обвинувачення згадується виразно, що Фарнсворт подавав інформації двом японським офіцирам, що були військовими аташе при японській амбасаді у Вашингтоні. Акт каже, що ці офіцири вже покинули Злучені Держави.

ВЕЛИКІ МОРОЗИ В БРАЗИЛІЇ.

Околицю міста Ріо де Жанейро навістили в пятницю сильні морози. Мешканці бразилійської столиці носять зимові плащі. У Курітибі замерзли водопроводи. Замерзли в краю 5 бразилійців.

МАРІЯВІТСЬКИЙ ЕПИСКОП У ВЯЗНИЦІ.

Голосний з процесу в 1932 р. маріявітський епископ Ковальський дістав наказ відсідіти 2 роки вязниці, на які його засудили за розпусту і зневагу католицької церкви. Ковальського посадили до вязниці в Равічі.

ПРОКАЗУ МОЖН ВИЛІКУВАТИ.

До цього часу хорих на проказу не можна було вилікувати. Тому, що на проказу незадужують тільки люди, тяжко було переводити досліди. Мікроба цієї страшної недуги, т. зв. „бацціля Ганесна", не вдалось дотепер штучно витворити. Були випадки т. зв. „практичного вилікування", а-ле хорий мусів бути ввесь час під лікарським доглядом і недуга часто відновлювалась. Тепер на острові Фіджі знайшли новий спосіб лікування прокази. Девятьом вилікуваним дозволили повернутись додому.

МАТУРА НА САНІТАРНІМ ЛІЖКУ.

17-літній данціґський гімназист занедужав безпосередньо перед матурою на сліпу кишку. Треба було перевести операцію. Прийшов день матури. Тоді, коли ждала його черга на іспит, він мав іти на секційний стіл. Якби не здавав іспиту зараз, утратив би рік студій. Він рішив, що шкода року. Шпитальний лікар дозволив відвезти недужого до гімназії в санітарнім автомобілі. Йому задали кілька питань з історії і відвезли негайно до шпиталю. Він лежав ще під наркозою, коли з гімназії принесли йому до операційної салі студентську шапочку на знак, що він здав іспит зрілости.

ГЕРОЙСТВО ЖІНКИ ДЛЯ ДОБРА ЛЮДСТВА.

Кілька англійських університетів надали 35-літній Естері Келліх титул доктора „гоноріс кавза". Її заслуга в тому, що жертвувала себе до переведення експерименту на силу гремучого газу. Відомо, що шкідливість цього газу у невеличких скількостях є мало шкідлива і гірники привикають знасом до нього. Д-р Естеру Келліх замкнули в окремій камері і почали впускати поволі газ. Героїчна жінка заховувала ввесь час притомність думки. Вона відчувала спершу соняість, опісля болі голови, болі в суглобах, все довкола неї почало крутитись, а в ухах безнастанно гуділо. Коли перед очима появились яскраві вогники, вона відчула, що ось-ось зімліє. Тоді дала знак, щоб її винесли з камери. Зімлілу винесли й стверджено сильне затроєння газом. Наслідки небезпечного експерименту відчувала д-р Келліх ще 8 днів.

ПЕРУАНЦІ ОБКИДУЮТЬ КАМІННЯМ НІМЕЦЬКИЙ КОНСУЛЯТ.

На вістку, що на міжнародніх футбольових змаганнях у Берліні уневажнено побіду перуанських атлетів та що перуанські атлети відмовилися ґрати вдруге, під німецьким консулятом у Лімі (Перу) зібралася велика юрба перуанців, готових, як видно, протестувати проти цього рішення. Юрба почала обкидати консулят камінням. Завізвано поліцію, й ця розігнала демонстрантів.

ЗНАЙДЕНЕ ГАРМАТНЄ СТРІЛЬНО ВБИЛО 5 ОСІБ.

Стільки вже було випадків зі знайденими ґранатами і гарматними стрільнами, але, на жаль, наші люди ще не навчились осторожности. Ось новий жахливий випадок: Селянин із Цецової, зборівського повіту, приніс до кузні Володислава Количнива знайдене на полі гарматнє стрільно. Коли почали стрільно розбирати, наступила експльозія, страшна в наслідках: пять осіб згинули на місці, дві особи тяжко ранені. Кузню рознесло на кусники.

З ВЕСІЛЬНОЇ ЗАБАВИ — ДО ТЮРМИ.

На селянськім весіллі під Варшавою знайшовся між гостями один панок В. Вітковський і виливши, задумав звести давні порахунки з братами Шостаками. Але в темряві і по пяному замісць Шостака зранив одного з гостей, Маєвського. Маєвський помер, а Вітковський пішов на 4 роки до тюрми.

ПОЖЕЖА ЖИДВСЬКОГО ГРИЩА.

Невідомі люди підпалили паркан жидівського грища „Макабі" в Вильні. Пожежу вдалося вгасити, так, що тільки частина огорожі спалилась. Оподалік грища знайдено пляшку з бензиною; видко, що хтось доцільно хотів підпалити паркан, щоб знищити таким чином ціле грище.

ЖИТО ЗПЕРЕД ВІКІВ.

Англійська наукова експедиція знайшла під горою Арарат у Вірменії невеличкий лан, де росли незнані ростини. Досліди виказали, що знайдені ростини це ніщо інше, тільки первісний рід жита. Завдяки кліматичним умовинам цей „лан жита", що його люди покинули перед кількасот роками, через самовисівання перетревав до наших часів.

ЗЛОДІ СТРІЛЯЮТЬ.

У Підгірцях, пов. Золочів, три злодії украли 75 кг. муки з мешкання Марії Собків. В майданецькім лісі два господарі старалися придержати злодіїв, одначе ці втекли, відстрілюючися. В погоні за злодіями брала участь поліція і лісова сторожа. Злодії стріляли до ґаєвого Лободи. По взаємній вимінї стрілів, які не заподіяли нікому шкоди, злодії втекли.

УСПІШНІ ДЕМОНСТРАЦІЇ ТЕЛЕВІЗІЇ.

У приватнім домі в Філядельфії демонстровано удосконалене вже примінення телевізії. На екрані показувано образки з кулачної бійки, що відбувалася в той самий час 7 миль від місця демонстрації. Рівночасно з образками пересилано теж голоси.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА НА ВОЛИНІ.

В Ковельщині в селі Верхи вибухла пожежа: згоріло 98 хат і 155 господарських будинків. В полумях згинуло кільканацять штук худоби. Чотири особи вийшли з пожежі з ранами на тілі. Шкода, спричинена вогнем, сягає 300 тисяч злотих. Сотки осіб опинились без хліба і даху над головою. Причина пожежі покищо невиясчена.

ОРИҐІНАЛЬНИЙ БЕНКЕТ.

У Парижі відбувся недавно оріґінальний бенкет, улаштований авіяційними товариствами ріжних країв. На бенкеті могли бути тільки летуни, що переїхали найменше один мілїон кільометрів. Присутніх було 73 особи, що репрезентували 11 національностей. Окрема комісія перевірювала документи летунів і докази, що летун перелетів не менше мілїон кільометрів. При перевірці одного американського летуна трапився цікавий випадок. Саме виявилося, що летунові бракує до мілїона 270 кільометрів. Летун негайно поїхав на летунський майдан, щоби перелетіти ще перед бенкетом необхідних 270 кільометрів. Тимчасом виявилося, що в підрахунку була помилка, бо американському летунові не бракувало 270 км.: він мав 270 км. понад мілїон. Це дало причину до зайвого тосту в честь американського летуна.

МАЛПА ЗЛОДІЄМ.

В одному індійському містечку трапилася цікава подія: З цирку втекла тресована малпа і, мандруючи по місті, дісталася до банку. Заки урядовці зорієнтувалися, малпа вхопила з каси 500-фунтовий банкнот і втекла до ліса. Розшуки за малпою не дали ніякого успіху.

СОЮЗ ВЕЛИТНІВ.

Французький рибалка Еміль Катан з міста Сен Назер має 2 м. 15 цм. росту. Коли приїхав він до якогось більшого міста, не міг знайти в підходному готелю ліжка, де міг би провести ніч — усі були закороткі. Це піддало йому думку видати поклик до всіх велитнів у світі. Велитень це людина щонайменше 1м. 99 цм. заввишки. Першим завданням Союзу велитнів буде домагатись, щоб у кожному більшому місті був бодай один готель з ліжками для „великих" людей. По готелях прийде черга на крамниці з черевиками, одягами, біллям, на театр, лазні і т. д. Здається, що першим етапом боротьби велитнів буде, що вони дібються скрізь одного великого ліжка, одної великої льожі та одної великої ванни.

ВЕЛИЧАВЕ СВЯТО В ЧЕСТЬ ПОЛЯГЛИХ

ЛЬВІВ. — Заходом товариства Охорони Воєнних Могил влаштовано в Раві Руській величаве всенародне свято, получене з відкриттям памятника українським поляглим стрільцям. На це свято зїхалося біля 10,000 осіб, у більшості селян з околичних сіл, які прибували громадно з процесіями та чудово вишитими церковними хоругвами. Ця маса народу уставилася з вінками і хоругвами довкруги трьох спільних стрілецьких могил, у яких спочивають тлінні останки більше ніж сотні українських вояків, що згинули в обороні рідного краю в 1918—1919 роках. Після відправи відслонено памятник виконання різьбаря Литвиненка. Цей памятник високий пять метрів. Він уявляє собою жінку, що символізує Україну, яка тримає на руках убитого стрільця. Лівою рукою вона пригортає голову вбитого стрільця, а правою міцно опирається на скелю. Памятник є високої мистецької вартости.

ЛЕГКО ВИРІШУЮТЬ.

ВАРШАВА. — Польське товариство „Культура і Праця" зложило в комісаріяті міста Варшави меморіял, у якому радить, як треба розвязати жидівське питання. Меморіял каже, що для жидів одиноким виходом з нинішнього тяжкого становища є переходити на християнство. Це повинні в першій мірі зробити самі рабіни. Коли всі жиди перейдуть на християнську віру, говорить далі меморіял, то тоді антисемітизм цілком певно зникне.

ЖИДИ АПЕЛЮЮТЬ ДО ХРИСТИЯНСТВА.

ЖЕНЕВА. — На жидівськім конґресі, що тепер відбувається в Женеві, д-р Ебнер апелював до християнства, щоб воно врятувало жидів від тої небезпеки, що нависла над ними Він говорив: „Я питаю християнський світ: Як довго будуть нас переслідувати? Як довго буде продовжатися ненависть і терор? Світ іще ніколи не бачив такої нищительської струї проти жидів, як та, що її спустив з ланцюха Гітлер".

ТУГА ПОЛЬСЬКИХ СЕЛЯН ЗА ВІТОСОМ.

ВАРШАВА. — Польські селяни ні сіло ні пало почали дуже тужити за Вітосом. Вітос є звичайним селянином, одначе внаслідок своїх надзвичайних здібностей вибився в політиці так високо, що був у 1920 році премієром міністрів, від 1930 року перебуває в Чехословаччині на вигнанню. В часі відомих польських виборів у 1930 році уряд Пілсудського арештував був Вітоса і враз з іншими послами опозиції, що сиділи в берестейській тюрмі, мав його тяжко скарати. Вийшовши з тюрми, Вітос опустив свою „ойчизну" й поселився в Чехословаччині. Селянство, яке під правлінням „пулковникуф" попало у крайню нужду, починає ідеалізувати тепер Вітоса, добачуючи в ньому втілення своїх селянських кривд. По ріжних місцевостях польські селяни тепер уладжують віча та домагаються повороту Вітоса.

ЙДУТЬ УЧИТИСЯ ДО КАПІТАЛІСТІВ.

МОСКВА. — В той час, як тутешні большевики стараються всіми силами висміяти капіталістичні устрої, а розвеличати „досяги" Советів, з Москви вибирається комісія з 9 інжинірів і міністром харчів І. Мікояном на чолі до Америки, щоб тут на місці простудіювати американську організацію харчевого засоблення, як теж щоб закупити ріжні машини для консервування харчів.

НІМЦІ Й ІТАЛІЙЦІ ПІДТРИМУЮТЬ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

СЕВІЛЯ (Еспанія). — До Севілі, в якій міститься штаб еспанського революційного уряду, прибуло з Німеччини 20 тяжких бомбових літаків і пять легких. Літаками орудують німецькі летуни. Еспанські революціонери в боротьбі з лівими відчували великий брак літаків. Отримавши цю підмогу, вони тепер готовляться до загального наступу на Мадрид. Крім німецьких літаків революціонери дістали ще також 7 бомбових літаків з Італії.

ТЕРОР У ПАЛЕСТИНІ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ.

ЄРУСАЛИМ. — Терор у Палестині, що був притих минулого тижня, в останніх днях вибух наново. Араби знов нападають скрито на жидів і вбивають їх. Британський уряд вислав був до Палестини слідчу комісію, яка мала прослідити причини тих розрухів, одначе з цеї комісії незадоволені ні жиди ні араби.

ЧУЖИНЕЦЬКІ ПЯВКИ.

ЛЬВІВ. — Жид Райс, власник фільварку в селі Осередові, белзького повіту, що відомий уже цілій околиці як „пявка" і визискувач робітників, в неділю, 26-го липня, примусив усіх селян-зарібників працювати на полі. А коли один з селян відмовився в неділю працювати на полі, жид-дідич викинув його з роботи.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАСТРОЇ ЗА СПРАВЖНЮ ТРЕТЮ ПАРТІЮ

У Вашинґтоні відбулася конференція, чи конвенція, нової орґанізації, званої „Лейбор Нонпартизен Ліґ" (себто Безпартійна Ліґа Праці), що знайшла широкий відгомін у пресі краю. Уже цей самий факт, що вона стала чи не першою новинкою на перших сторінках великих ґазет далеко від Вашинґтону, показує, що преса краю хоч трохи годиться з заявою Джана Луиса, голови майнерської юнії, що, мовляв, це одна з найважніших подій політичного життя краю в наших часах.

У чому саме вага цеї конференції, на перший погляд ока не видно. Певно не в силі орґанізації, бо вона щойно почалася, себто ще не показала, яку властиво справжню силу вона має. І певно не в програмі, бо властиво програми ні Ліґа ні конференція не виставляє поза те, що треба доконче вибрати наново президентом Злучених Держав Рузвелта.

Шукати треба політичної ваги цеї конференції хіба в настроях, які були висказані на цій конференції. Та й ці настрої, висказані на конференції кількох соток людей, не мали би політичного значіння, якби вони не представляли настрої широких верств народу.

Що це за настрої, видно з поребігу нарад. Зазначив їх уже перший промовець, майор Бері, кажучи, що Ліґа хоче попирати Рузвелта в його „поступовій і ліберальній політиці та гуманітарній діяльності". Цей бесідник далі говорив, що в Америці ця поступова й ліберальна політика бореться з реакцією, назадництвом, котре недавно завело край у розпучливий стан та хотіло вирішити крізу, кажучи народові вдоволитись окрухами зо стола бенкетуючих багачів. Малював ці настрої далі Джан Луис, кажучи, що бизнесові й промислові провідники провадили кепсько підприємства краю, доводячи його народ до агонії, непевности, обідніння, загострення нужди й людського смутку, а як одинокую зараду на ці лиха пропонують тепер віддати назад владу в краю якраз тим банкирам, промисловцям та грабіжницьким кругам, що завели край у крізу в 1929-тім році. Джан Луис називав заходи деяких політиків вибрати на голову уряду підсусідка нафтових і сталевих баронів, Герста й банкирів з Вол Стріту образою для всього народу Америки. Він говорив, що „маленький чоловічок з Топіки" знає стільки про життєві справи народніх мас, що пастух кіз на горбах Болгарії.

До цього дальші бесідники додавали дальші почерки, з котрих уже було виразно видно почуття, що президент Рузвелт це одинокий іще представник старих партій, на котрого робітники Америки хочуть поставити свою карту як на щирого оборонця їх людяних прав. Вони вже не вірять, видно, в нікого зо старих партій поза ним. Вони ще хочуть його вибору, але в 1940-вім році, вони вже передбачають нині, робітники мусять піти до президіяльних виборів з власною партією, що вийде з робітників та буде представляти волю, ідеали й змагання робітництва.

О. С.

КОМУ СЛУЖАТЬ КОМУНІСТИ

Давніше комунізм представляв себе за чемпіона в боротьбі за „соціяльне визволення". Визволення національне — це був „буржуазний пересуд", яким не лиш, що не мали сушити голову правовірні большевики, але й з інших голів той „пересуд" повинні були вибивати.

Та обставини трохи змінилися. Національне почуття неросійських мас — і то якраз „трудящих" — росло, і нехтувати тим почуттям не можна вже було. Комуністи мусіли піти на уступства національній ідеї — бодай на словах. Соціяльних кличів вже не вистарчало, щоби притягнути нових прихильників справі комуни, треба було висунути і гасла чисто національні. Так зродилася „національна політика" Леніна і Сталіна — „самоопреділеніє вплоть до атділенія", рідна мова, „самостійна Україна" і інші потемкінські села, якими довший час большевики дурили трудящі маси України та її інтелігенцію. Так повстала національна пропаґанда большевицька проти „західно-европейського імперіялізму" в кольоніях, в Китаї і ін. Так дістали комуністичні підбрехачі в Галичині приказ з Москви баламутити своїми національними ніби кличами наш нарід в Галичині...

Тепер, по розмові Сельроба, по занепаді впливів КПЗ в Галичині і на західній Волині цікаво підвести підсумки, до чого властиво привела ота большевицька пропаганда? Чи голошені нею не тільки соціяльні, а й нібито національні клич — дійсно переважили впливи інтернаціоналістичної отруї, чи навпаки?

І ось, тут мусимо ствердити, що наслідки большевицької пропаганди показалися страшні. Своїми національними гаслами вони маневрували так зручно, що **хто їх пропаґанді піддався, той — відвернувся від своєї нації.**

Доказів тому дає щоденне галицьке життя, скільки хочете. Розгорніть напр. якийсь большевицький— українською мовою — часопис, і зправила побачите анонси — „братніх" польських комуністичних органів і то з докладною адресою і з ціною передплати. А в одночас — завзята лайка на адресу всеї української преси, якаб вона не була — фашистівська, ундівська чи навіть радикально-соціялістична. **Так виховується наші маси в погорді і ненависти до рідного слова і в любові до чужого, коли його зміст — червоний...**

Притім захвалюється не лише часописи польсько-комуністичні, але і брошурки в польській мові...

А ось образок з життя. Розмова в поїзді. Молодий парубок з нашого села на Волині. Видно лівий. Питаєтеся — чи читає ґазети? Читає і — називає цілу низку польських червоних часописів... Ви дивуєтеся, питаєтеся — а чомуж він не читає українських? Відповідає — що „укрнаїнських часописів тепер нема"... Очевидно, так його навчили його польські „товариші"...

А підготовані такою пропаґандою, зявляються на наших селах комуністичні і пепеесівські агітатори-поляки і просто говорять до нашого селянина по польськи... І їх слухають, бо то — „оборонці трудящого народу!"

Поїдьте на Полісся — селяни наші, говорять по українськи. А спитаєте — хто вони? Кажуть — білорусини.

Яким способом? Дуже просто! Наші землі на південь від Припети за царату належали до мінської губернії, а та губернія — уважалася за білоруську. Отже большевики відвели цей терен під пропаганду КП Білоруси... Так селяни наші стали „білорусинами". А в інших місцях — готові стати поляками під впливом пропаганди „інтернаціональної солідарности"... А скільки то комуністів наших, як напр. Шаян і Коломиєць — отверто стали поляками, пишуть по польськи і працюють в культурницьких польських організаціях?

На Волині — офіційні чинники закладають „кулка млодзєжи вейскей", спільні польсько-українські, спільні кооперативи, спільні політичні партії. А помагають тим чинникам у винародовленні нашого народу — комуністи... Ціль одна — знеохотити наш нарід до своєї інтелігенції...

З цею ґанґреною треба боротися.

НАЦІОНАЛЬНЕ І СОЦІЯЛЬНЕ

Трупи робітників української національности у Львові, трупи українських селян у галицьких селах. Жертви соціяльно-економічної боротьби. Нужда, голод жене людей на наїжені багнети і на кулі польської поліції. В однім випадку (львівськім) українських робітників повели за собою одні **польські** організації, в другім (Тулиголови) інші, але також польські організації. Українські селяни на загад польських людовців співали польський національний гимн „Є, ще Польска не згінела"... Що сталося? Як до цього могло дійти?

А сталося ось що: ми дістали нову лекцію з історії. Лекцію — пересторогу. Її не можна легковажити.

Це неправда, коли хто каже, що людське життя складається з самої боротьби кляс. В історії народів бачимо і боротьбу кляс і їх співпрацю.

Щоб не ходити далеко за прикладами, згадаємо, як за світової війни 1914—1918 р. в ріжних країнах Европи проголошено внутрішнє замирення з огляду на небезпеку перед зовнішнім ворогом. Французькі та анґлійські соціялісти тоді вперше вступили в уряди своїх держав, німецькі соціялісти стояли твердо на фронті в обороні батьківщини, в якій провід мала шляхта.

Але неправда й те, коли хто хоче цілу історію людства убгати в формулу — „боротьба нації". Історія ріжних народів показує, що у них „національне" і „соціяльне" в ріжних часах грало не однакову ролю. В нашій українській історії маємо неодин приклад, як справи соціяльні (інтереси поодиноких кляс) відсували набік боротьбу за національну незалежність України. За гетьмана Богдана Хмельницького вперше московські аґенти зручно заграли на клясових розбіжностях в українськім народі і вміли, наприклад, спаралізувати пляни Хмельницького щодо поділу Польщі між Україною, Швецією та Семигородом (1657 р.). Посли московського царя на Україні ширили відомости, що московський уряд дбає за інтереси українського простолюддя і не велить „православному малоросійському народові" слухати намов гетьмана й старшини козацької проти московської держави. Наслідком цієї політики утворилася була на Україні сильна московська партія на чолі з полковником полтавським Мартином Пушкарем, з піддержкою Січі Запорозької. Ця партія в критичні дні для української козацької держави, після смерти Хмельницького (1657 р.), за вказівками з Москви підняла криваву війну на Україні. Цю боротьбу використала Москва для себе і накинула свою волю всій Україні.

За уряду гетьмана Мазепи, коли він став на бік Швеції проти Москви (1708 р.), московський цар теж ужив проти козацької старшини випробуваної зброї: в своїх маніфестах до українців цар Петро запевняв, що він думає тільки про добро „посполитого малоросійського народа", і що скасує всі податки, заведені на Україні гетьманом Мазепою. Знаємо, що й тут московська „соціяльна демаґогія" мала значний успіх, бо цареві обітниці збаламутили багато людей на Україні.

І в сучасній добі Москва пішла утертим шляхом — „розділи й пануй". Не тільки силою своєї зброї, але також політичною пропаґандою перемогла большевицька Москва українців рр. 1917—1920. Покійний В. Липинський, ідеольоґ гетьманської монархії, зовсім неслушно глузував з того, що українська Центральна Рада, мовляв, проміняла Україну за „десятину" землі. Безсторонній свідок мусить визнати, що українські революційні уряди, почавши від 1917 року, власне тому могли вести боротьбу проти московського імперіялізму, що вони вміли зґуртувати коло себе свідому частину народу, яка була в національній політиці самостійницька і в справах суспільно - господарських революційна. Без переведення земельної реформи не був можливий на Україні ні один український уряд (виключаємо уряд Скоропадського, що спирався на російських поміщиків та на силу німецького окупаційного війська).

З наведених прикладів випливає такий висновок: українська політика не може і не сміє ніколи забувати про вагу соціяльного моменту в українськім народнім житті. Соціяльне питання, суспільно-господарські конфлікти мусимо вирішати у себе самі, своїми власними силами, без допомоги з Москви або з Варшави. Те, що сталося у Львові та по деяких селах Галичини, показує, що українські політичні організації не спромоглися взяти в свої руки українську народню масу. Захоплені „високою політикою" та високолетними фразами, забули про живі суспільно - господарські інтереси широкої народньої маси, яка живе і жити хоче. Політика, як і природа, не терпить порожнечі. Там, де забракло українського політичного проводу, керму в свої руки взяли **польські** організації. І в місті і в селі.

Биймо в дзвін на сполох, щоб не було запізно! **Н. М.**

ЯК ПОВСТАЮТЬ „ВОЖДИ"

На цю тему „Ґлос Народу", орган польської К[illegible]лицької Акції, пеше:

„Відомий франц[illegible]й історик Люї Бертран, [illegible] Французької Академ[illegible] в останніх тижнях бр[illegible]п. з.: „Гітлер". За мотто взяв резолюцію нац.-соц. партії з 1935. р.: „Гітлер то Німеччина, Німеччина то Гітлер". І дуже влучно схопив проблеми, сили Гітлера, пишучи, що персоніфікує в собі всю пружинність і всі змагання німецького народу".

„Наполеон сказав: „Революція, то—ідея, що знайшла собі чоловіка"... Гітлеризму в Німеччині не можна інакше зрозуміти, як саме на основі цього вислову Наполеона.

„Націонал-соціялізм є революційною ідеєю, яка вдалася тільки тому, що дана ідея знайшла собі чоловіка".

„Ідея"...

Бертран подає свої враження з конгресу нац.-соц. партії в Нірнберґу в 1935. р. Пише, що підчас промови Гітлера „панував неначе церковний настрій".

Ми є принциповими противниками гітлеризму. Неопоганеного цього напрямку є справжньою небезпекою для християнської цивілізації. Однаце це не стоїть нам на перешкоді признати, що гітлеризм тільки тому зробився великим рухом, і тільки тому міг побідити, що є ідеєю... Ідеєю расизму, державного тоталізму, національного імперіялізму, антилібералізму, антимарксизму.

„Чоловік"...

Ідея знайшла собі чоловіка. Не в колах інтелектуалістів і не науки, — не в ґенеральському корпусі, не в колах багатих. Син убогого митника з Бравнав, той колишній маляр, нічого не має спільного з цими колами. Виріс з нужди, з упокорень і з боротьби.

Це ще не пояснює тайни успіху Гітлера. Стільки було у Відні подібних до нього вбогих студентів і стільки тех збунтованих проти сучасности юнаків. Гітлер був тільки один. Чому?

Тому, що він один мав відвагу боротьби.

Тому теж і таким чином зробився „вождом".

Одначе не Гітлер є прототипом „вождя". Цей титул належиться Мусолінієві. Тоді, коли Гітлер в Мінхені ще дискутував з Фрідом Федером над 20 „тезами" своєї ідеольоґії, Мусоліні на чолі своїх „чорних сорочок" здобував Рим. Як до цього дійшло? І тут можна примінити слова Наполеона: ідея знайшла собі чоловіка.

Мусоліні в противагу до Гітлера не мав опрацьованої програми, коли в 1922 р. йшов на Рим, а тим менше, коли в 1919. основував свої „фаші". Мав не тільки кличі, але й волю сконкретизувати ті кличі. А крім того — літ 38, коли вів фашистів — і казочну відвагу.

Жий у небезпеці — вислів Ніцше, який любив повторяти. І яким жив.

Довідавшись, що фашисти хочуть бачити Мусоліні на становищі премієра, король у першій хвилині зжахнувся: — Алеж той ваш Мусоліні не був досі навіть державним підсекретарем.

Це була правда. Син сільського коваля не мав нагоди, ні можности старатися про державні посади. А всеж кілька літ після „маршу на Рим" не тільки стоїть на чолі уряду, але ще й кермує 4—6 міністерствами.

Казочна відвага!

Так воно є з „вождами". Появляються не на приказ. Виростають з волі кермуючих. Стають „вождами" здисциплінованих „сорочок", що не походять із загальної рекрутації.

Отже — як?

Може колись якийсь Карлайл напише психольоґію „вождя" з XX. в. у відрізненні від „героїв" з мин. віків. Одначе видається безперечною річчю, що як елементи тієї психольоґії вичислить: ідеольоґічну впертість (годі мені знайти делікатніше окреслення), проґраму суспільної перебудови, величезну особисту відвагу.

Ці елементи знаходимо в Гітлера й у Мусолінія. І вони рішили про їхню „карієру". Ніщо інше. Мусоліні не чекав намінації на „вождя", а Гітлер цей титул узяв у боротьбі з урядом і партіями. Обидва вийшли з опозиції.

Такі думки тиснуться під перо підчас читання цікавої брошури Бертрана. — („Новий Час").

Петер Вальдон.

ВЛОМНИК І МІЛІОНЕРКА

Фред Бартон вискочив на вікно легко як пружиний кіт і зіскочив на мягкий килим тихого сальону. Зачинив уважно вікно, витягнув обережно свою ліхтарку з рефлектором і почав насвітлювати темну кімнату. Підійшов до дверей з такою самопевністю, як особа, що знає добре ввесь дім. Фред Бартон був мистцем у своїй професії; робив він усе з методою і нюансами. Вже від двох місяців стежив він за віллею „Яніна" у найбагатішій дільниці міста.

Навіть мешканці цієї віллі відповідали плянам Фреда: мав він тут до діла з самотною молодою дамою, яка замісць великої служби мала єдину покоївку. Ані чоловіка, ані навіть песика, що може непотрібно загавкати. Дама не мала навіть знайомих — вона була американка. Знайти доступ до неї було тяжко, але з покоївкою було лекше. Для Фреда була це дрібничка: за два тижні став її нареченим. Його наречена Юлія не мала навіть єдиної прикмети — краси. Опасиста шотляндка з грубими ногами, стрепіхата. Фред потішався: „Заручитись, то ще не оженитись!"

Він довідався, що молода пані зветься Ґледіс Лорінґ. Походила з бостонських міліонерів; через свої химороди зірвала з родиною і всіми знайомим. Так недовіряла людям, що не хотіла навіть своїх гроші ховати в банках. Усе майно тримала при собі. Ця остання її риса дуже Фредові подобалась.

Перейшов сальон, всунувся тихенько на сходи і зупинився перед дверима, де, як довідався від Юлії, спала її пані — Ґледіс. Іще раз перевірив, чи має при собі все знаряддя: револьвер, хльороформ, мішочок на діяманти, і потиснув клямку. Зачинив тихенько двері і посунувся в напрямі ліжка. Чув віддих особи, яка спить. „Спить, як дитина!" — подумав і підійшов як знавець до шафи, де власниця дому тримала свої цінності. Виняв ліхтарку і почав освітлювати це місце.

У тій самій хвилині кімната розблисла повним електричним світлом і Бартон почув рішучий голос: — А! це ви! Так я і знала! Гов, бо стріляю, а я ніколи не пропущу стрілу!

Бартон справді побачив дуло револьвера в руці дуже гарної молодої жінки. Станув як задубілий і приглядався їй непорушно.

— Я звуся Ґледіс Лорінґ, а ви Фред Бартон. Моя Юлія це знаменит медіюм і вона не має передо мною ніяких таємниць. Коли тільки треба, я всипляю її. Що ви думаєте про гіпнотизм, пане Бартон? Чи не моглаб я заспати і вас?

Вломник не міг навіть ухопити звязку слів тої чудової бльондинки. Чув тільки, що якась таємна сила паралізує його мязи, думки та волю.

— Мушу раз переконатись, — говорила дама і почала лівою рукою виконувати окружні рухи, тоді як правою рукою спрямовувала револьвер надалі проти вломника. Вломник відчув на собі сталевий, гіпнотичний погляд.

Місс Ґледіс спитала:

— Як себе почуваєте?

Він відповів механічно:

— Дуже дивно — але голос його відразу ослаб, якби голос приголомшеного опієм.

— Ви справді незвичайне медіюм — сказала Ґледіс і нахилила свій револьвер. Виняла з нічного столика папіроски і почала курити так, якби в кімнаті була сама.

Вломник піддався владі жінки і відчув полекшу з хвилиною, коли американка перестала на нього дивитись. Але чув теж, що вона якби читала всі його думки. Вона сказала:

— Свого револьвера ви вже не можете вжити.

Пустила дим з папіроски і кепкувала:

— І хльороформ вам не поможе. Він є у вашій правій кишені, правда? Не гнівайтеся, що я курю. Це решткн моего американського виховання. Я маю ледви двадцять літ, але вже як дитина знала я, що маю в собі маґічну силу і в цьому напрямку розвивала свій хист. Тепер, коли я сама управляю своїм майном, мені помагає це дуже. Я приняла до себе Юлію тільки тому, що вона дуже добре медіюм. Але що я з вами тепер зроблю? Ага, вже знаю!

Вона потиснула електричний ґудзик.

— Кличу вашу наречену... Ось і вона...

Юлія станула у дверях у нічній сорочці. Для її нареченого був це вигляд таксамо неприємний, як револьвер у руках молодої міліонерки.

— Юліє — сказала вона — прийшов до тебе пан Бартон в одній справі. Ти відгадала його професію, але ти помилилася щодо одного — він не мав наміру ділитися з тобою своєю добичею. Чи може він таки погодитесь на поділ, пане Бартон?

— Не дам їй ані одного франка.

— І не хочете з нею оженитись?

— Волію вмерти! — сказав він рішуче.

Юлія затиснула кулаки.

— Алеж Юліє! Чейже ти не кинешся на свого нареченого з пястуками!

Звернулась до Бартона:

— Пане Бартон, послухайте мене! Ідіть звідсіля просто на поліцію, скажіть там про все, що тут сталось, а завтра рано ми побачимось. Юлія вас відпровадить.

Юлія послухала. Коли обоє вийшли, міліонерка докурила папіроску, згасила світло і заснула.

На поліції приняли Бартона як божевільного і затримали його у вязниці цілу ніч. Уранці зателефонували до Місс Лорінґ по інформації і вона заявила, що особисто все вияснить. Вона потвердила все те, що сказав Бартон, і крикнула: „Прокиньтесь, пане Бартон!" Вломник глянув на світ здивованими очима. Вона бачила, що він зовсім обезсилений. Підписала протокол з цілої пригоди і вийшла.

Перекл. а. б.

Загнався.

— А тепер покажу вам два надзвичайно оригінальні черепи малп. Один з них — це власність ректора, другий — мій власний...

„СХІДНЯ ЕВРОПА" ПРО УКРАЇНСЬКУ АВТОКЕФАЛЬНУ ЦЕРКВУ

Останнє число місячника „Східня Европа", що його видає Інститут для Східньої Европи в Римі, приносить багато матеріялу для української справи. (L'Europa Orientale", 1936 фаш. VII—X). Перш за все звертає на себе увагу ве- „Українська автокефальна церква", підписана псевдонімом „Дагма". Ось зміст цеї статті: 1) Історія української національної церкви до лютого 1917 року; 2) Український релігійний рух за Тимчасового Уряду; 3) Перша „Вища Церковна Всеукраїнська Рада" і створення української синодальної церкви; 4) Уряд Петлюри і початки української автокефальної церкви; 5) Денікінська окупація; 6) Друга „Вища Всеукраїнська Церковна Рада"; 7) „Собор української православної церкви й утворення української автокефальної церкви; 8) Період між першим і другим собором. Проблема єпископів. 9) Другий „Собор" української православної церкви; 10) Політична діяльність української автокефальної церкви; 11) „Братерство чинної церкви Христа"; 12) Совєтська нагінка на українську автокефальну церкву; 13) Розвязання української автокефальної церкви; 14) Деякі політичні елементи української автокефальної церкви; 15) Канонічна конституція української автокефальної церкви; 16) Українська автокефальна церква за кордоном; 17) Історичний огляд.

До статті додано два документи-переклади: „Відозва Всеукраїнської Вищої Церковної Ради про утворення автокефалії української православної церкви 5 травня 1920 року" і „Постанова Зборів Української Автокефальної Церкви (про її саморозвязання) 28—29 січня 1930 року".

Вже з самого того змісту статті можна переконатися, що вона дає чужинцям (та й не тільки чужинцям) цілком нові і цінні матеріяли про український релігійний рух. Треба додати, що з тексту самої статті виявляється дійсне глибоке знання справи з боку п. Дагми. Написано статтю в дуже обективному тоні, без усяких упереджень в ту чи іншу сторону. Автор намагається дивитись на свою тему з височости історичного й стороннього дослідника. Для нас цікаво відмітити, що саме питання права української церкви на автокефальність автор розвязує відразу цілком позитивно: „Автокефальність української церкви — пише він — не може бути заперечувана ані з точки погляду історичної, ані з точки погляду канонічного права православної церкви. Досить буде короткої історичної пригадки з цього приводу про саме народження православної церкви в Росії та про переслідування церковного українського національного життя, що були наслідком причин політичних, які виникали з посилення автокефалії і централістичної влади московських царів" (ст. 338—39). Спинившись над окресленням історії української церкви за київської та галицько-волинської держави, автор зазначає: В Україні в XVI і XVII в. „були поширені Біблія і книги церковного обряду, збірки казань тощо, і то не лише церковно-словянською мовою, але і мовою українською. Служби Божі відправляли церковно-словянською мовою, але з вимовою українською. Україна дійсно мала тоді свої власні церковні звичаї й обряди, свої власні церковні мелодії, своє власне мистецтво й архітектуру церковну. Тільки пізніше після знищення української державної самостійности та зліквідування ріжних спроб українського народу звільнитися від впливу, а пізніше і від залежности від московських царів, українська церква втратила свою індивідуальність". З панування Москви в Україні почалися переслідування й самостійних виявів українського релігійного життя. „Вища церковна влада рішучо заборонила український переклад Біблії й інших релігійних текстів українською мовою. Переклад Біблії Куліша і Левицького в другій половині XIX в. не міг бути видрукуваний у Росії, і його видало Британське Біблійне Товариство. Цілком ясно, що ані українське духовенство, ані український нарід не могли зносити такого пригнічення і нераз виявляли своє незадоволення. Але ці вияви бажання українізації церковного життя виявилися особливо після революції 1905 року і знайшли свою реалізацію після революції 1917 року, коли була утворена „Всеукраїнська Вища Церковна Рада" під головуванням українського архиєпископа Олексія Дородніцина. Ця Рада скликала перший український собор, цілковито ігноруючи і московський собор, що зібрався в жовтні 1917 року, і нового московського патріярха Нікона". Перейшовши історію українського релігійного руху за часів революції, піднесення його за часів Директорії, переслідування його за часів Скоропадського, автор потім спиняється над утворенням і розвитком української автокефальної церкви за часів большевицького режиму.

Особливо він підкреслює національно-політичний характер української автокефальної церкви і користується для підтримання своїх тез навіть большевицькими даними. „Згідно з совєтськими статистиками, — не цілком вірними, додає він, — але досить імовірними, на 1,100 парохій української автокефальної церкви в 1929 році знаходилися між їх парохами 46 бувших старшин царської армії, 22 денікінських старшин, 22 петлюрівських старшин, 214 бувших жандармів і поліцаїв, 3 соціял-демократи, 55 бувших соціял-революціонерів. Не вважаючи на заяви самих учасників автокефальної церкви, не вважаючи на відкриття в 1929 році змови і потім процесу „Спілки визволення України", трудно все ж сказати, хто саме і скільки з цих членів церкви продовжували потаємно свою політичну діяльність і працювали над відірванням України від Росії та звільненням від большевицького ярма.

„Історія і устрій української автокефальної церкви, — каже автор в іншому місці, — виявляють, що цілий рух відбувався по лініях формально релігійних, але історично націоналістичних... Догматично, історично й етнографічно українська автокефальна церква могла і повинна була існувати; і рух цей саме тому й пустив коріння, що його ініціятори... відчували необхідність для маси мати свою власну церкву з власною мовою і звичаями. Але одночасно з цим не можна сказати, що українська автокефальна церква мала великий успіх серед українського народу. Виключаючи Київ, де рух виник, і де, внаслідок політичних умов сприяння з боку ріжних урядів, зміг сконсолідуватися, в інших містах України можна було перерахувати на пальцях церкви, що належали до цеєї автокефальної церкви... Справжню причину цієї холодности мас треба бачити в тій **початковій симпатії**, з якою большевицька влада прийняла і потім зносила українську автокефальну церкву... В Україні і в Грузії принцип національности послужив усім партіям для витворення руху автономної і незалежної релігії, щоб розірвати той єдиний звязок, що ним царський режим дуже тісно звязав ріжні народи і раси, себто звязок слухняности і пошани до „святої Росії", до Москви, до голови релігії — царя. Совєтська влада, заступаючи в ріжних країнах національні уряди, що повстали з революції, переводила у відношенні до релігійних рухів дуже поміркувану політику; більше того, тому, що стара православна церква вже була розкололаса, вона підтримувала нові рухи, щоби знесилити стару церкву. Стара церква трималася на давності традиції, на пережитках своєї колишньої сили, що були розкидані по всій країні, — новіж церкви мусіли спиратися на нову владу, і тому підпадали під її безпосередню контролю. Совєтськаж влада потім також зрозуміла, що, підтримуючи нову церкву, вона вже тим самим ослаблювала її в очах вірних... Українській автокефальній церкві забракло політичного досвіду, щоби зрозуміти історичну обстанову, в якій вона виникла: вона повірила, може бути, що й щиро, що совєтська влада терпіла її з огляду на її національний характер, — і не зрозуміла, що це відношення до совєтської влади компромітувало її в очах мас, не меньше, як її розрив з давніми традиціями. І таким чином, якщо українська синодальна церква перемала на себе все більший спадок старої православної церкви (що має тепер в Україні дуже мало вірних), так що змогла навіть звернутися до Вселенського Патріярхату з проханням про її визнання, Українська Автокефальна Церква, намагаючись змістити свій національний характер, викликала підозріння з боку совєтської влади. Не цілком ясна діяльність деяких її провідників зробила решту: як тільки совєтський уряд повиарештовував її чільніших провідників, Українська Автокефальна Церква мусіла зникнути... Ріжні церковні комуни, що залишилися без проводу, досить швидко приєднались до української синодальної церкви".

За статтею про „Українську Автокефальну Церкву" йде стаття про „поетів декабристів та їх зносини з Пушкиним" Маргарети Кайолі. В цій статті знаходимо такий цікавий уступ про взаємовідносини між Рилеєвом, що написав декілька творів, присвячених Україні, як „Войнаровський", „Думи", „Богдан Хмельницький", і Пушкіном, що написав відому „Полтаву". „Творячи постать Мазепи, Пушкин зробив артистичну помилку, бо піддав під вплив „сильних характерів" і „глибокого трагізму" творів Рилеєва. Мазепа у Пушкина занадто твердий і пихатий, увесь складений тільки з лиха і тіней, — і тим не менше трагедія є дуже далека від цієї мельодраматичної натури. Замісць того у Рилеєва Мазепа є ідеалізований, його реальна особа відмічена з огляду на політичні цілі. Пушкин у „Полтаві" робить апотеоз Петрові 1, як ідеольогові деспотизму, тимчасом як Мазепа, що бореться за свободу України, представлений у Рилеєва як борець за свободу проти деспотизму"...

Як бачимо, і той і другий покористувались українськими історичними постатями, як **матеріялом для своїх теорій**, і, не знаючи справжнього життя українського народу і його національних ідеалів, наколотили московським звичаєм, мовляв Котляревський, гороху з капустою.

Евген Онацький, Рим.

КЕМАЛЕВА ТУРЕЧЧИНА.

Відділ преси при турецькому міністерстві внутрішніх справ в Анкарі (Анґора) видав два розкішні томи п. з. „Кемалева Туреччина" („La Turquie Kamaliste"). Для чужинців, що привик Туреччину вважати „хорою людиною над Босфору", ця книжка справжня несподіванка.

За такий короткий час, бо то за 12 літ, вспіли в Туреччині стільки створити та стільки повалити столітніх поглядів, звичаїв і навичок, що попросту можна це назвати чудом.

Все те здобув Кемаль способами, які в інших країнах викликали би жах; та не треба забувати, що всі великі реформатори були теж великими насильниками. Такий м. ін. був цар Петро Перший. Кемаль Ататурк (Паша) уводить цивілізацію силою, а покоління, яке виховається в цій новій турецькій культурі та цивілізації, вже само згодиться на це. Сила й енергія Кемаля, тайна його успіхів зєднують йому і його ділу загальне признання.

Хто ще тому 20 літ міг би був подумати, що турки будуть фабрикантами добрих вин, коли коран забороняє музулманам пити вино. Републіка тимчасом не лише переродила ввесь нарід, вивела жінок із гарему, а ще й сказала, що „веселіє есть пити"... турецькому народові. Державний монополь, що має у своїх руках виріб соли, тютюну, стрільного пороху й вибухових матеріялів, задержав собі теж продаж гострих напитків. Пивниці, фабрики лікерів, стації та шридли вина, все те уладжене так по новітньому (як видно з фотографій у книжці), що не лиш осягли, але теж і перевищили рівень багатьох европейських країв, у яких родиться виноград.

Розвивається і промисл. Цікаво, що промисл Туреччини розвивається при співпраці СССР, а всеж Кемаль умів знайти спосіб, що в Туреччині зовсім не поширюється комунізм. Здається, що большевики вже погодилися з тим, що Туреччина мусить бути „буржуйська", зовсім національна держава.

Большевики між іншим помогли туркам побудувати велитенську текстильну фабрику в Кайсері. Фабрику на большевицький зразок назвали „комбінат" — щоби так заступити „буржуйську" назву фабрика. Та в Туреччині цей „комбінат" із большевицькою назвою це власність банку, який „експльоатує" працюючий нарід на зразок „буржуйського" народнього господарства.

Революційні теж успіхи кемалістичної Туреччини в царині шкільництва. Туреччина при помочі німецьких еміґрантів зреорганізувала свої високі школи. В Анкарі побудували господарську високу школу, якої директором є професор Фальке. Школа має пять факультетів, між ін. і природознавство. Студенти мають при школі інтернат, а можуть здобути докторат і габілітуватися. Уладження школи якнайкраще. Таксамо гарно поставлена будівельна школа.

Кемалістична Туреччина має і своє мистецтво, малярство. В Анкарі є велика галерія образів. Працює там 20 славних малярів, а менше славних є яка сотка. Вони малюють на зразок мінхенської та паризької малярської школи.

Мають і своїх новітніх архітектів, які будують доми на зразок скриньок; зірвали із столітнім турецьким будівництвом.

Має Туреччина також і свою пропаганду для подорожуючих чужинців, бо Туреччина дає змогу пізнати не лише красу природи, але й ріжнородну цивілізацію, яка була тут, починаючи від хиттиської через грецьку та римську до турецької.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З НАГОДИ КОНҐРЕСУ МОЛОДІ.

Через цілу історію українського народу проходили марно найбільші геройства відважних українських лицарів, бо розбиті і розсварені маси народу не стояли за ними згідно і карно. Так було за княжої доби, так було за козацьких часів. Казав гетьман Іван Мазепа, „через незгоду всі пропали".

Коли діти українських іміґрантів в Америці проявляють духа солідарности і організуються на вірність загальній українській справі, серце кожного українця радіє. Конґрес, який скликує Ліґа Української Молоді Північної Америки, не виключно в цілі товариських забав чи соціяльних імпрез. Цілі Конґресу є далекойдучі. Молодь наша змагає до устійнення тісного звязку між молодими членами великої української родини; до устійнення почуття гордости у молодих українців, яких природа наділила спосібністю належання до цеї великої, славної української родини; до кращого зрозуміння тих ріжних національних проблем, яких зрозуміння їх приналежність до цеї родини вимагає; до накреслення плянів праці для поліпшення долі цеї великої української родини політично, економічно й соціяльно.

З таких важних причин вибране обовязок кождого молодечого клюбу, товариства і організації вислати своїх делеґатів на Конґрес Ліґи Української Молоді Північної Америки, який відбудеться в днях 5. 6. і 7. вересня в готелю „Сілвенія", Локуст і Джуніпер улиця в Філядельфії, Па. По інформації писати до: Miss Stephania Monasterska, 2347 Fairmount Ave., Philadelphia, Pa.

В тім самім часі Українська Молодь буде мати нагоду запізнатися з українськими професіоналістами, що відбудуть свій зїзд в неділю, 6-го вересня, в тім самім готелю, і з бувшими стрільцями Укр. Армії з часів Визвольної Боротьби, що відбудуть свій зїзд у понеділок, дня 7-го вересня, в Українській Галі.

ас.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮАРК, Н. ДЖ.

Святкуймо достойно Листопадове Свято!

Минулого року українці міста Нюарку — всі разом достойно відсвяткували Листопадове Свято. Ця подія в житті нюарських українців мала дуже благородний вплив, бо впродовж минулого року в Нюарку було видно щиру громадську працю, якій не кидала колод під ноги ані вузька партійність, ані загумінкова парафіянщина.

Це відрадне явище дало Українській Центральній Раді, в склад якої входить пару десяток по народньому думаючих товариств певний розмах і тому то на засіданню Української Центральної Ради дня 3-го серпня ц. р. ухвалено постанову, щоби 1. листопаду в найбільшій галі міста Нюарк відсвяткувати одно величаве Листопадове Свято, в якому булиб заангажовані всі свідомі українці міста Нюарку. На зборах підкреслювалося, що в Нюарку 3 церковні громади і понад 40 національних товариств мусять зрозуміти, що в теперішній гіркий час для України така велика кольонія як в Нюарку мусить нагадати собі море пролитої крови за нашу державність, гідно, достойно та із святістю душ наших помянути жертви визвольної боротьби, нашим воєнним інвалідам мусить придбати матеріяльну допомогу, а сама нюарська кольонія мусить себе настроїти до творчої праці.

Вслід за тим Українська Центральна Рада постановила закликати всі церковні громади, всі товариства, братства, сестрицтва, репрезентантів хорів, диригентів, духовну і світську інтелігенцію, українських бизнесменів — робітників, всіх і вся — хто лише по національному думає, на збори 31-го серпня 1936 — в понеділок в 8 годині, які відбудуться в Січовій Галі, 229 Спрінґфілд Евеню, щоб на цих зборах розділити працю, обговорити програму, порішити справу галі, словом: вирішити цілу підготову до величавого свята листопадових днів Волі.

За Пресову Комісію:
о. д-р В. Клодницький.

ВЕЛИКА ЗАВАТСЬКА ПРОГУЛЬКА

Американські одно-сельчани з села **Заватка Римановська**, плянують **ВЕЛИКУ ПРОГУЛЬКУ**, яка відбудеться **в неділю, 16-го серпня 1936 на фармі Йосифа Долинського, Гайленд Фрут Фарм, Бервік, Па.** Просимо всіх інтересованих з села Заватки і всіх околиць прийти обовязково на ту прогульку зі своїми родинами, а особливо молодіжю, щоби раз могли Заватчане створити свою сильну громаду, котра неслаб моральну і матеріяльну поміч в Америці і в Старім Краю. 188

ЗА ГОЛОВНУ УПРАВУ:
Адв. **Володимир Глова**, предс., Шамокін, Па.; **Іван Свантко**, заст. предс., Нантікок, Па.; **Іван В. Турко**, кас.; **Анна Боднар**, рек. секр.; **Марія Петрочко**, фін. секр.

Вдова.

Вдова зголосилася до асекураційної компанії, щоб вибрати гроші на полісу свого покійного мужа. Директор висказує її своє співчуття:

— Я щиро жалую, пані, за вашою втратою.

— Ви, чоловіки, всі такі — каже вдова. — Вам усе жаль, коли бідна жінка має нагоду дістати трохи грошей.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

МІЛВІЛ, Н. ДЖ. Тов. Запорозька Січ, від. 347, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, точно в годині 2-гій пополудні, в гали де звичайно. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо справи до полагодження. — Т. Ковальський, предс.; М. Прохович, кас.; Г. Тимчій, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила й Методія, від. 86, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, де звичайно. З причини горячости збори вічнуться в годині 11:30 перед полуднем і будуть тревати до 2-гої години пополудні, а не до 4. години, як бувало. Хто не явиться на час, той сам собі пошкодить. Суспендовані члени мають прийти і заплатити свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені з Бр. і У. Н. Союза. — Уряд відділу.

АЙРОНДЕКВІТ, Н. Й. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 289, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в пятницю, 14. серпня, в годині 7:30 ввечір, в українській гали Норт Гудман. Просимо членів прийти на ті збори, бо маємо важні справи до долагодження. — Н. Годовка, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. серпня, в гали церковній, 303 Годсон Еве. Початок в годині 7-мій точно. Просимо членниць прийти на означений час, бо маємо важні спращви до вирішення. Подаємо до відома тим членицям, котрі довгують, щоб прийшли на збори і заплатили свої залеглости. Приведіть з собою нових членниць, а отримаєте нагороду. Списуйте свої діти до У. Н. Союза. — Марія Ходак.

СЕНТРАЛЯ, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 90, подає до відома членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 16-го серпня, зараз по Сл. Божій. Просимо членів прийти і заплатити свою належитість, щоб в противнім разі не бути суспендовим. На зборах маємо обговорити справу пікніку, котрий має незадовго відбутись. Просимо родичів вписати свої діти до У. Н. Союза. — С. Волчанський, предс.; І. Чепа, кас.; І. Чепа, мол., секр.

ЛОРЕЙН, О. Тов. У. Н. Союза, від. 50, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16 серпня, в годині 1-шій пополудні, в гали де звичайно. Просимо всіх членів прийти на ці збори. Довгуючі члени хай стараються вирівнати свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані. — М. Шемичик, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. ім. Івана Франка, від. 146, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в суботу, 15. серпня, в годині 7:30 ввечір, в льокали Української Школи під ч. 12172 Джос. Кампо при Карпендер ул. Просимо всіх членів бути приявними, бо будемо мати важні справи до полагодження. Напоминаємо довгуючих членів, щоб вирівнали свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані. Шановні члени! Впишіть свої діти до У. Н. Союза і приведіть своїх знайомих на наші збори, щоб можна їх вписати в члени У. Н. Союза. — П. Андрушків, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. Запорозька Січ, від. 75, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 16. серпня, в годині 12-тій вполудне, в гали на Сікат улиці. Просимо членів прийти на ці збори, бо маємо багато справ до полагодження. Напоминаємо довгуючих членів, щоб старалися вирівнати свої залеглі довги, бо в противнім разі можуть бути суспендовані з Товариства і У. Н. Союза. Просимо тих родичів, котрі мають діти, а ще не є членами У. Н. Союзу, щоб постарались уписати на тих зборах. — Ст. Михалюк, предс.; Ів. Слупецький, кас.; В. Тарас, секр.

НОРТУМБЕРЛЕНД, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 357, повідомляє всіх своїх членниць і членів, що збори відбудуться в неділю, 16. серпня, в годині 2-гій пополудні, в домі під ч. 20 Кінг улиця. На тих зборах буде приявний головний радний У. Н. Союза п. Шаршонь з Шамокін, Па. Обовязком всіх членів і членниць є прийти на час. Просимо також всіх українців, котрі мешкають в Нортумберленд і Сонбури і котрі ще не належать до Союза, а хотілиб вступити, прийти на ті збори і переконатися, що ліпшої і дешевшої асекурації, як Союз, нема. На зборах будемо принимати членів до У. Н. Союза без вступного. Ново-приступаючий член не платить за лікарське оглядання. Для всіх, що хочуть приступити в члени У. Н. Союза, є добра нагода. Просимо також тих родичів, котрі самі не можуть вступити до Союза з якоїсь причини, а мають діти, прийти на збори й вписати свої діти до Союза. Просимо всіх прийти на означений час. — Олекса Клапко, предс.; Гнат Твердий, кас.; Андрій Возьний, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Тов. Згода, від. 294, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15 серпня, в годині 8-мій ввечір, в гали церковній на Гренд улиці. Просимо прийти на означений час, бо є багато справ до полагодження, тож щоб не сидіти до пізної ночі. — Гузар, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 104, відбудуться 16-го серпня, в годині 3-тій пополудні, в Народнім Домі. — М. Вітів, предс.; І. Ворона, кас.; М. Зельвак, секр.

СТЕЙПЛЕТОН, Н. Й. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 211, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15-го серпня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Домі, 35 Варен ул. Просимо всіх членів прийти на ці збори на означений час. Довгуючі члени повинні вирівнати свій довг. Просимо не приносити своїх місячних вкладок до секретаря, або передавати іншим членом; кождий член повинен явитись що місяця на зборах. — Іван Геба, предс.; Гр. Райнгардт, кас.; Т. Соколовський, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори Бр. св. Юрія, від. 239, відбудуться в суботу, 15. серпня, в годині 8-мій ввечір. Біжучі справи буде полагоджувати секретар вже від 7-мої години ввечір. Приявність всіх членів конечна. — Уряд.

ПАСАЯК, Н. ДЖ. Тов. ім. Івана Франка, від. 97, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться 16. серпня, в годині 2-гій пополудні, в галі церковній, 47 Гови Еве. Просимо всіх членів, щоб прийшли на збори в означений час, а суспендовані минулого місяця члени, щоб прийшли і заплатили вкладки, бо в противнім разі будуть виключені з організації. — Т. Скоробогатий, предс.; Ю. Нестор, кас.; М. Табачук, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15-го серпня, в годині 8-мій ввечір, в У. Н. Домі, 217-219 Іст 6-та вул. Обовязком кождого члена є прийти на збори в означенім часі. Довгуючим членам пригадуємо, щоб вирівнали свої залеглости. Взиваємо членів, щоб привели нових кандидатів у члени. Кождий українець повинен вписати свої діти в члени У. Н. Союза. Не приявний на зборах член підлягає карі згідно зі статутом. — Антін Карпович, рек. секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. серпня, в годині 7-мій ввечір під ч. 386 Джанстон Еве. Просимо всіх членів прийти на збори і вирівнати свій довг за минулі місяці, бо Братство більше не може платити за членів до У. Н. Союза. — Микола Лупчик, предс.; Василь Черепаха, кас.; Василь Глина, секр.

БРІДЖПОРТ, КОНН. Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє членів і членниць, що місячні збори відбудуться 16. серпня, в годині 2-гій пополудні, в церковній галі, 34 Біч ул. Обовязком членів і членниць є прийти на збори, бо маємо важні справи до вирішання. Довгуючі члени повинні вирівнати свої залеглости до товариства. Пригадуємо членам, що вкладки до У. Н. Союза мусять бути висдані кождого 25-го в місяці. Тому просимо членів, щоб не спізнялись зі своїми вкладками, а приносили на час.. — Григорій Монюк, предс.; Мартин Шиманський, скарб.; Леонтій Бих, секр.

ГЕЙЗЛЕТОН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 85, повідомляє місцевих і позамісцевих членів, що звичайні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, в годині 1-шій пополудні, в Юніон Галі, при Норт Вайомінг ул. Довгуючі члени щоб прийшли і вирівнали свій довг, щоб ненаражуватися на суспендацію. Кождий член мусить платити що місяця вкладки на час. — В. Шипула, предс.; Мих. Поливка, кас.; Он. Костюк, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, подає до відома всім членам, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, в годині 2-гій пополудні, в галі під ч. 803 Н. ул. Обовязково кождий член має прийти на збори. котрий член не заплатить буде суспендований. Довгуючі члени мають прийти та заявити на зборах, чому несплачують довгу. Просимо родичів платити за діти точно кождого місяця. — Павло Лагоцький, секр.

ПАСЕЙК Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, в годині 2-гій пополудні, в льокали У. Н. Дому, 237 Гови Еве. Просимо всіх членів зійтись точно на означений час, бо маємо деякі важні справи до полагодження. — Петро Головачук, фін. секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Повідомляємо всіх членів Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в суботу, 15-го серпня, в годині 5-тій пополудні, в домі Укр. Громади, 3322 Норт Лавренс ул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо маємо багато важних справ до полагодження. Довгуючі члени щоб прийшли на збори й вирівнали свої довги, або будуть суспендовані. Просимо батьків і матерей, щоб уписувати свої діти до У. Н. Союзу, бо ніхто не знає, що кого завтра чекає. Не приявний на зборах член заплатить 50 ц. кари, а урядник 1 дол. — Іван оСрока, Мак., предс.; Іван Сорока, Мих., кас.; Олекса Діорка, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 170, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. серпня, в годині 6-тій ввечір, в У. Н. Домі, 181-183 Фліт ул. На тих зборах приявність кождого члена є конечна, бо маємо важні справи до вирішення. Просимо довгуючих членів вирівнати свій довг, бо в противнім разі будете суспендовані. Членів, котрі платять за діти, просимо платити точно кождого місяця. — Гр. Готра, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Бр. св. О. Николая, від. 5, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів і членниць, що місячні збори відбудуться в суботу, 15. серпня, в годині 7:30 ввечір, в гали Чеського Нар. Дому, 29-19 — 24 Еве. Просимо всіх членів, щоб прийшли на збори в означенім часу, а довгуючі щоб старалися вирівнати свої залеглости в цім місяці. Просимо всіх Українців, живучих в цій місцевости, щоб кождий чоловік, жінка і кожда українська дитина, хлопець чи дівчина, вписалися в члени У. Н. Союзу. Рішімся раз в одну сторону, а не говорім одно, а робім друге, але попираймо всьо, що своє, живими ділами. Памятайте про те, що чужий ніколи не буде дбати про ваше добро. — І. Сидор, предс.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

ГОРОЖАНСТВО ТА ПРАЦЯ.

(Пята стаття про натуралізацію та горожанство).

Праця, подібно як і право голосу, це теж справа, в котрій горожанство робить ріжницю.

В теперішню пору тяжко дістати якунебудь працю. Для чужинця пошукування праці є більш утруднене.

Деякі з великих американських індустрий, залізниці та заводи публичної обслуги щораз то більше загострюють відношення супроти негорожан у справах праці. Багато великих промислових заведень оминають наймання чужинців до праці, коли лиш тільки можливо. Навіть деякотрі робітничі юнії відказуються приймати в члени чужинців та тим способом не допускають їх до виконування певних фахових робіт. Двацять пять стейтів приняли в себе свого роду постанови для відріжнювання чужинців на публичних роботах.

Можна аргументувати, що ті обмежування несправедливі. Тих чужинців допущено до Злучених Держав на сталий побут. Вони мають діти американського роду та вимагають праці і заробітків на вдержання так, як горожани. Одначе фактом є, що такі обмеження існують не тільки тут, але навіть на більшу скалю в інших державах. Чи це справедливо або ні, такі є факти та кожний чужинець мусить з ними числитись.

Вороже відношення проти негорожан почалось багато скорше перед промисловим занепадом 1929 року, а тепер підчас кризи значно загострилось та поширилось. На самих початках існування Злучених Держав тут рідко коли відріжнювано горожан від чужинців у справах праці. Робітників тоді бракувало, а праці до виконування було без міри. Континент з майже необмеженими природними багатствами треба було приспособити для вжитку населенню працею робітника. Населення збільшалось, а рівночасно приходила скора індустріялізація та доба масової продукції. Промисл почав залежати щораз більше від машин, сили та наскрізь фахової праці. Тепер менше число робітників потрібне. Тому народ приняв собі за перший обовязок давати працю в першу чергу своїм горожанам.

Багато тяжче для чужинця не тільки вишукати працю, але теж вдержатися при ній. Коли лиш число робітників мусить бути зредуковане, розуміється, що чужинець є перший на списку для видалювання з праці; а коли знов роботи поправляються, він звичайно є на самім останку для одержання праці.

Ріжні причини складаються на вороже відношення супроти чужинця, що шукає або занимає місце у праці. Деякі промисловці нарікають, що кошти вивчення чужинця ремесла зависокі, особливо коли він не годен зрозуміти науки через брак знання англійської мови, та що над ним треба більше нагляду ніж над ситизеном. Коли такий чужинець не може прочитати напису про осторогу, він збільшає число нещасливих випадків. Деякі підприємці мають враження, що коли людина не старається стати горожанином, то вона не буде робити поступу в праці, а як така, не є бажана за робітника. Певні промислові групи оскаржують чужинців за побирання нижче приписової робітничої заплати і тимсамим підкопують рівень американського життя. Одначе коли чужинець бере участь у страйку за підвишку платні та обниження годин праці, тоді його часто обвинувачують як „ворога Америки".

Розуміється, що не всі ці обвинувачення проти чужинців зроблені у добрій вірі. Дійсна причина ворожого відношення проти чужинців це почування, що в часі скрути ситизен має першенство до всякої можливої праці.

В теперішню пору є коло десять міліонів чи більше безробітних у Злучених Державах. Не треба бути аж пророком для передбачення, що вороже відношення проти чужинців у справі праці мабуть буде ще продовжатися довгі роки.

ФЛІС.

Розмова.

— Чого цей добродій такий заклопотаний? Чи він винен тобі гроші?

— Ні, він хоче позичити.

Хитрун.

Багата пані оглядала воєнний корабель. Скінчивши оглядини, хотіла нагородити моряка за те, що водив її по покладі й пояснював деякі предмети, отже й питається:

— Нагороди на покладі цього корабля заборонені, чи ні?

— Так, пані, — відповідає чемно моряк. — Але і яблука в раю теж були заборонені...

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(80)

Позбувшися ось так свойого ворога чародія Інтама, вязні почали знов обережно підсуватись до місця, де на їх гадку мав перебувати увязнений Буляля, що його чорношкірі готували цього вечора на головну страву. В той час, як у їх горшках кипіла вода, дикуни в ритм своєї бубневої музики приспівували і танцювали.

На щастя для втікачів, канібали біля вогнів були так заняті своїм співом і музикою, що вони не бачили того, що діється довкруги. Користаючи з їх необережности, втікачі підійшли під самісиньку колибу, де був арештований Буляля. Коло колиби не було нікого. Страх перед нетрями вночі є такий великий серед дикунів, що навіть засуджений на смерть не важивсь вночі утікати.

Док нахилився до отвору колиби і півголосом заговорив: „Ми прийшли, щоб тебе увільнити". В перший хвилі Буляля не вірив власним ухам. Колиж однак зрозумів, про що ходить, підсунувся до ніг Дока і почав цілувати його простягнені руки. Та Док заговорив до нього рішуче: „Нема часу на те. Бери зброю і поспішай з нами".

Обережно, немов коти, вони тепер почали підсуватися до брами. Дикуни, що вдивлялися цілий час у вогонь, не могли нічогісінько бачити, навіть коли котрий з них відвернув голову на бік. Це значно облекшувало вязням утечу. Вкінці вони добилися до брам, одначе застали їх замкненими здоровенними ланцюхами.